

marcel
broodthaery

SÖZCÜKLER, NESNELER, KAVRAMLAR
WORDS, THINGS, CONCEPTS

S.M.A.K.

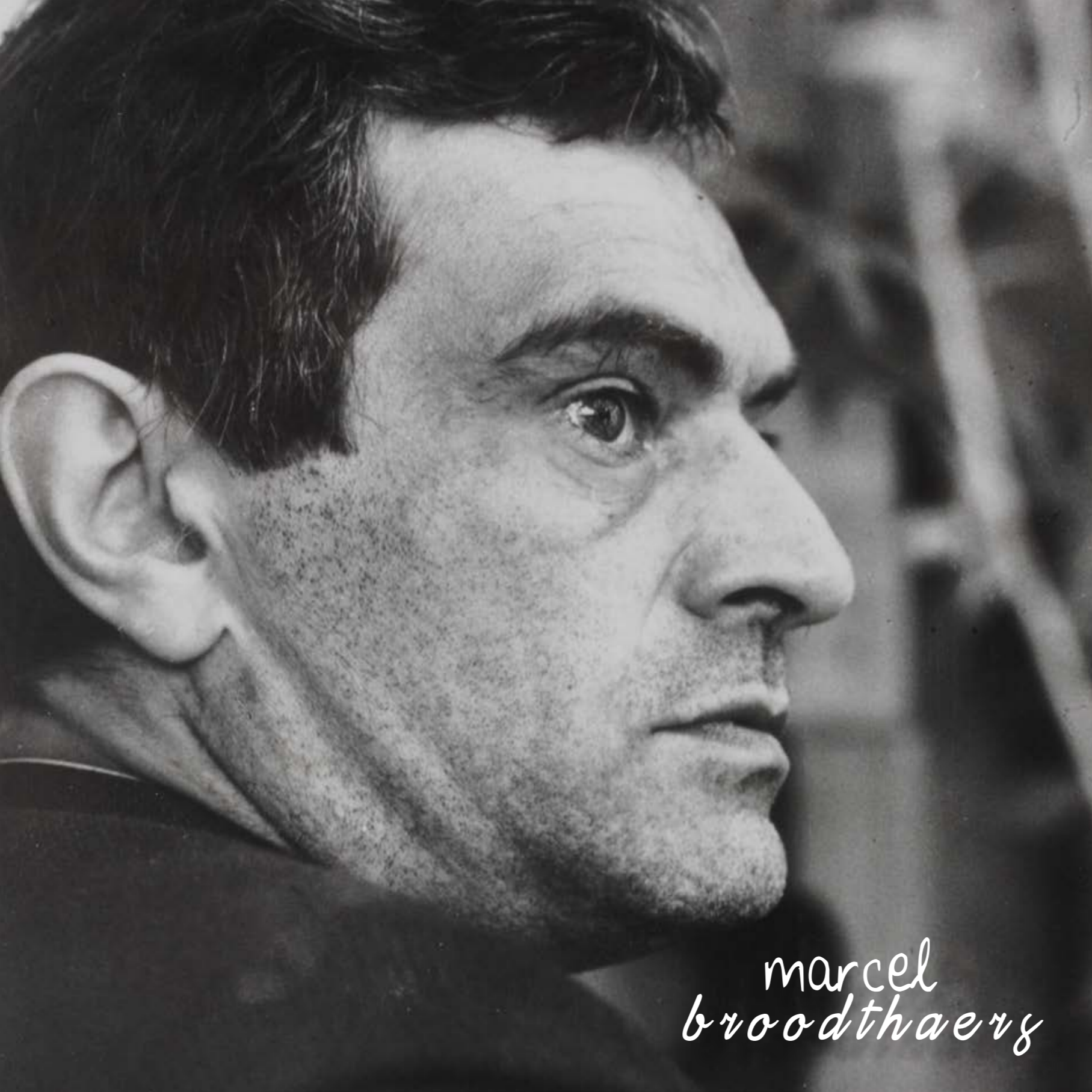
KÜRATÖR / CURATOR
HASAN BÜLENT KAHRAMAN

AKBANK
SANAT
BEYOĞLU

marcel
broodthaery

SÖZCÜKLER, NESNELER, KAVRAMLAR
WORDS, THINGS, CONCEPTS

KÜRATÖR / CURATOR:
HASAN BÜLENT KAHRAMAN

marcel
broodthaers

BİR DEHANIN SERÜVENİ

Marcel Broodthaers çağdaş sanat dünyasının en önemli isimlerinden biri. İlginç bir durumu var bu sanatçının. Broodthaers bundan neredeyse 40 yıl önce öldü, 1976'da. Fakat bugün hiç ölmemiş, hayatta bir sanatçı gibi kabul ediliyor. O derecede canlı ve hatta üretken. Belki kendisi üretmiyor artık. Ama yapıtlarından yayılan dirilik, yapıtlarının güncelliği, oluşturduğu esinle yepyeni yapıtların üretilmesine yol açıyor.

İlginç olan şu: neredeyse devrimci denecek şekilde, yerleşik görsellik anlayışını baştan başa değiştirecek şekilde sanata yönelmeden önce Broodthaers, yaklaşık 20 yıl boyunca şair ve "yazıyla", yani "sözle" uğraşan birisi olarak yaşadı. 1963 yılında görsellikle, görüntüyle uğraşmaya karar verdi.

O arada görsellik dünyasından tamamen kopuk değildi. 1957'de kısa filmler yapmaya başlamıştı. Bu çabası 1967 yılına, yani görsel sanatlara döndükten sonra da devam etti.

Bir şair olarak görselliğe dönünce o tarih için beklenmeyen ama bugün için doğal sayılabilecek bir şey yaptı. Sözcüklerle onların insan bilincindeki görüntüleri, daha doğrusu görsellikleri arasındaki ilişkileri sorgulamaya başladı. Bunun tersi de çabasının kapsamındaydı: yani, görselliğin, imgelerin sözcükler ve bilinç düzlemindeki ilişkisini sorguluyordu.

Kabul etmek gerekiyor ki, Kosuth'ün 1960'ların ortasında gerçekleştirdiği ve bugün Kavramsal Sanat diye adlandırılan akımın önünü açan girişimleriyle Broodthaers'in girişimleri hemen hemen aynı yıllara denk düşüyordu. Bu kulvara Lawrence Weiner, On Kawara yerleştirilebilir. Kosuth Broodthaers'la çok karşılaştırılmıştır. Kosuth Freud'dan, psikanalizden, Wittgenstein'dan, hatta Platon'dan kalkarak oluşturduğu yapıtlarını, Art as Idea as Idea genel adıyla ortaya koyduğu görsellikleri çok daha kendiliğinden bir biçimde gerçekleştiriyordu.

Broodthaers'in bu çıkışının arkasında çok önemli iki kaynak vardı. Belçikalı sanatçı 1945 sonrasında Sürrealist hareket içinde yer almıştı. Sürrealizm gerçeğin çok farklı kaynaklardan beslenerek, tek

boyutlu olmadığını gösteren en önemli çıkışlardan biriydi. Belçika yarattığı kültürle bu oluşuma önemli katkılar sağlamıştı ki, ikinci kaynak buydu.

Magritte'in çok büyük katkılarının bu alanda unutulması olanaksız. Broodthaers'in bu sanatçıyla bizzat yakından ilgilenmesi ve onun imgelerini çoğaltması bir rastlantı değil. Magritte'in bugün popüler kültürün en önemli imgelerinden biri olan İmgelerin İhaneti başlıklı ve Bu Bir Pipo Değildir yazısıyla bir pipo resmini üst üste çakıştıran 1928-29 tarihli tablosunun bu bağlamdaki yeri elbette kesindir. Ne var ki, Broodthaers bu kaynaktan beslenmekle birlikte söz konusu resmin elbette çok ötesine geçiyordu kendi işleriyle.

Broodthaers'in gerçek anlamda devrimci sayılacak işleri ise kısa bir süre sonra oluşmaya başlamıştı. Sanatçı, büyük bir hırsla müze kavramı üstünde düşünüyordu. Müze, geniş bir kavramdır. Sanat tarihiyle, tarihle, ideolojiyle, kimlikle ve hepsinden önemlisi bellekle ilişkisi vardır. Broodthaers'in daha 1968 yılında başladığı ve müzeleri sorgulayan işleri çığır açıcudur. Bu anlayışa dünya genel olarak ancak 2000'lerde ulaşabilmiştir.

Broodthaers'in büyük yaratıcılığına eklenecek son bir nokta var. Yarattığı yapıtların kendi iç felsefesi bir yana, Broodthaers, hem bir şair hem de sözel dille görsel dil arasındaki iç ve ters ilişkileri sorgulayan bir sanatçı olarak hâlâ çok kullanılan bir başka yol döşemiş ve örneğin yerleşik, ikonik değer kazanmış yapıtların, şiir kitaplarının, "sökülüp yeniden kurulmasına" yönelmişti. Dekonstrüksiyonun çok daha sonraları üstünde derinleşeceği bu sistematığı daha o yıllarda gerçekleştirmesi onun dehasının genişliğinin en önemli kanıtlarından biriydi.

Gerçekten de sözcükler, nesnelere ve kavramlar arasında belki kısa ama devrimci, bütün sanat tarihini boydan boya etkileyen bir serüveni onunki!

Hasan Bülent Kahraman

Marcel Broodthaers çağdaş sanat dünyasının en önemli isimlerinden biri. İlginç bir durumu var bu sanatçının. Broodthaers bundan neredeyse 40 yıl önce öldü, 1976'da. Fakat bugün hiç ölmemiş, hayatta bir sanatçı gibi kabul ediliyor. O derecede canlı ve hatta üretken. Belki kendisi üretmiyor artık. Ama yapıtlarından yayılan dirilik, yapıtlarının güncelliği, oluşturduğu esinle yepyeni yapıtların üretilmesine yol açıyor.

İlginç olan şu: neredeyse devrimci denecek şekilde, yerleşik görsellik anlayışını baştan başa değiştirecek şekilde sanata yönelmeden önce Broodthaers, yaklaşık 20 yıl boyunca şair ve "yazıyla", yani "sözle" uğraşan birisi olarak yaşadı. 1963 yılında görsellikle, görüntüyle uğraşmaya karar verdi.

O arada görsellik dünyasından tamamen kopuk değildi. 1957'de kısa filmler yapmaya başlamıştı. Bu çabası 1967 yılına, yani görsel sanatlara döndükten sonra da devam etti.

Bir şair olarak görselliğe dönünce o tarih için beklenmeyen ama bugün için doğal sayılabilecek bir şey yaptı. Sözcüklerle onların insan bilincindeki görüntüleri, daha doğrusu görsellikleri arasındaki ilişkileri sorgulamaya başladı. Bunun tersi de çabasının kapsamındaydı: yani, görselliğin, imgelerin sözcükler ve bilinç düzlemindeki ilişkisini sorguluyordu.

Kabul etmek gerekiyor ki, Kosuth'ün 1960'ların ortasında gerçekleştirdiği ve bugün Kavramsal Sanat diye adlandırılan akımın önünü açan girişimleriyle Broodthaers'in girişimleri hemen hemen aynı yıllara denk düşüyordu. Bu kulvara Lawrence Weiner, On Kawara yerleştirilebilir. Kosuth Broodthaers'la çok karşılaştırılmıştır. Kosuth Freud'dan, psikanalizden, Wittgenstein'dan, hatta Platon'dan kalkarak oluşturduğu yapıtlarını, Art as Idea as Idea genel adıyla ortaya koyduğu görsellikleri çok daha kendiliğinden bir biçimde gerçekleştiriyordu.

Broodthaers'in bu çıkışının arkasında çok önemli iki kaynak vardı. Belçikalı sanatçı 1945 sonrasında Sürrealist hareket içinde yer almıştı. Sürrealizm gerçeğin çok farklı kaynaklardan beslenerek, tek

boyutlu olmadığını gösteren en önemli çıkışlardan biriydi. Belçika yarattığı kültürle bu oluşuma önemli katkılar sağlamıştı ki, ikinci kaynak buydu.

Magritte'in çok büyük katkılarının bu alanda unutulması olanaksız. Broodthaers'in bu sanatçıyla bizzat yakından ilgilenmesi ve onun imgelerini çoğaltması bir rastlantı değil. Magritte'in bugün popüler kültürün en önemli imgelerinden biri olan İmgelerin İhaneti başlıklı ve Bu Bir Pipo Değildir yazısıyla bir pipo resmini üst üste çakıştıran 1928-29 tarihli tablosunun bu bağlamdaki yeri elbette kesindir. Ne var ki, Broodthaers bu kaynaktan beslenmekle birlikte söz konusu resmin elbette çok ötesine geçiyordu kendi işleriyle.

Broodthaers'in gerçek anlamda devrimci sayılabilecek işleri ise kısa bir süre sonra oluşmaya başlamıştı. Sanatçı, büyük bir hırsla müze kavramı üstünde düşünüyordu. Müze, geniş bir kavramdır. Sanat tarihiyle, tarihle, ideolojiyle, kimlikle ve hepsinden önemlisi bellekle ilişkisi vardır. Broodthaers'in daha 1968 yılında başladığı ve müzeleri sorgulayan işleri çığır açıcudur. Bu anlayışa dünya genel olarak ancak 2000'lerde ulaşabilmektedir.

Broodthaers'in büyük yaratıcılığına eklenecek son bir nokta var. Yarattığı yapıtların kendi iç felsefesi bir yana, Broodthaers, hem bir şair hem de sözel dille görsel dil arasındaki iç ve ters ilişkileri sorgulayan bir sanatçı olarak hâlâ çok kullanılan bir başka yol döşemiş ve örneğin yerleşik, ikonik değer kazanmış yapıtların, şiir kitaplarının, "sökülüp yeniden kurulmasına" yönelmişti. Dekonstrüksiyonun çok daha sonraları üstünde derinleşeceği bu sistematigi daha o yıllarda gerçekleştirmesi onun dehasının genişliğinin en önemli kanıtlarından biriydi.

Gerçekten de sözcükler, nesnelere ve kavramlar arasında belki kısa ama devrimci, bütün sanat tarihini boydan boya etkileyen bir serüveni onunki!

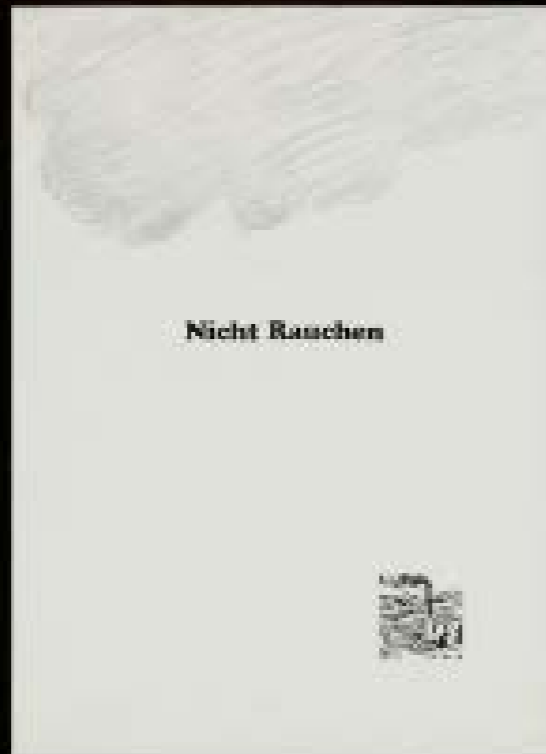
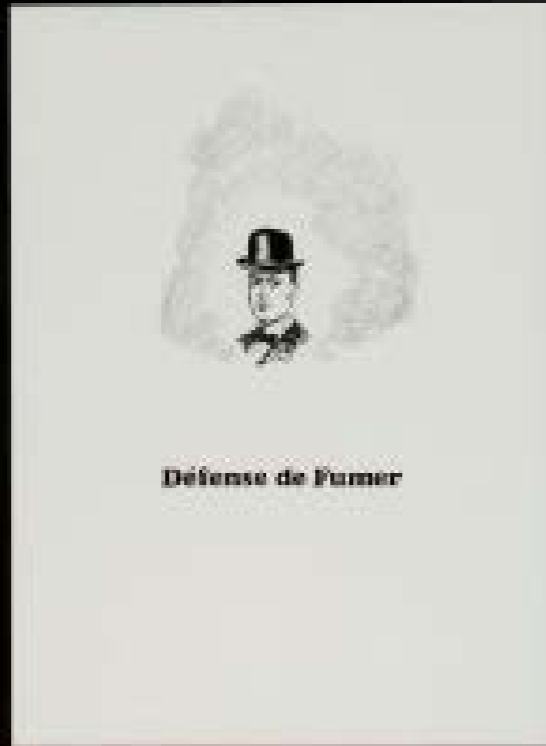
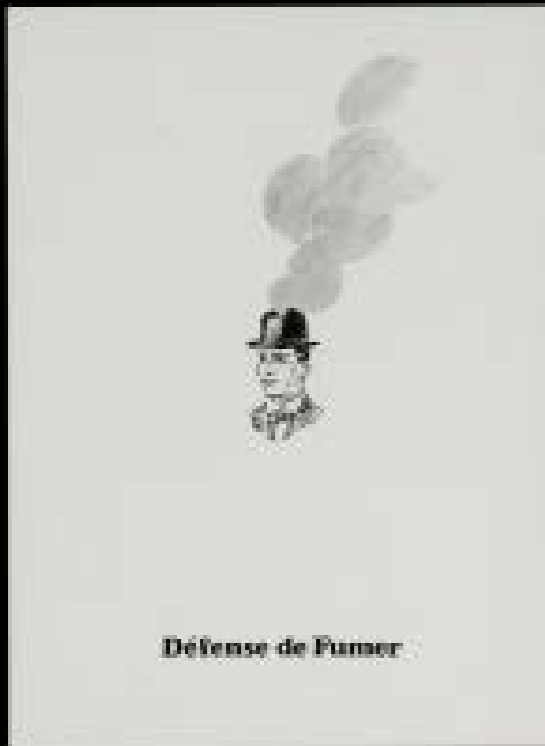
Hasan Bülent Kahraman

Miroir d'Époque Regency,
1973

*Regency Dönemi Ayna
Regency Period Mirror*

*Dışbükey ayna, altın varaklı
çerçeve
Convex mirror, gilded wood
frame*

Das Recht, 1972
Kanun / The Law

ed. 93/120
kağıt üzerine litografi
lithography on paper,
63.3 x 44.7 cm

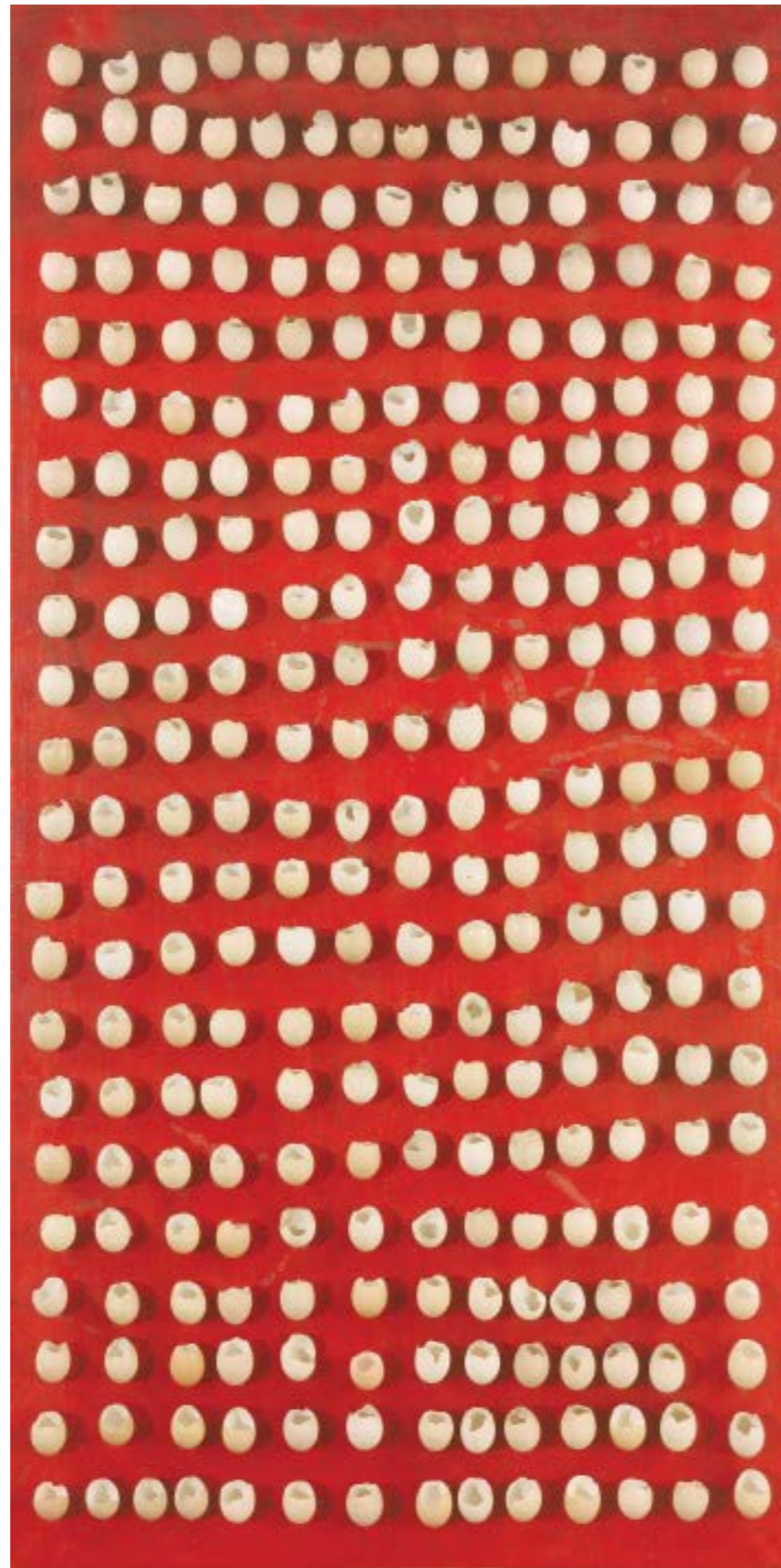
Gedicht - Poem - Poème
/ Change - Exchange -
Wechsel, 1973
 Şiir / Kambiyo

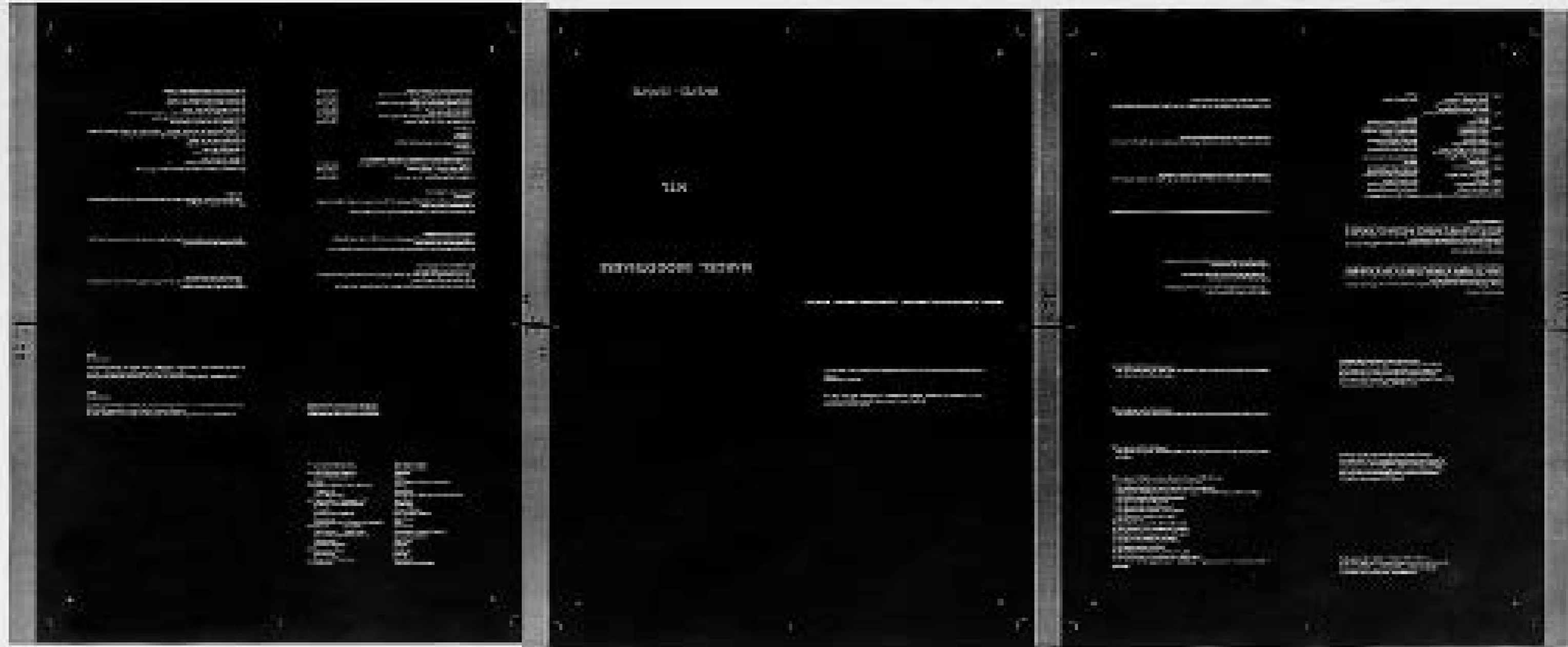
ed. 96/100
 krem rengi dokuma kağıt
 üzerine kırmızı ve siyah
 serigrafi baskı / screenprint in
 red and black in two parts on
 stiff cream wove paper,
 2 (98 x 68.5 cm)

**289 Oeufs, 20x13=260, 2x14=28, +1=1, =
289 Oeufs, 1966**
289 Yumurta / 289 Eggs

*Yumurta kabukları, tuval üzerine yağlıboya /
eggshells, oil on canvas, 200x100 cm*

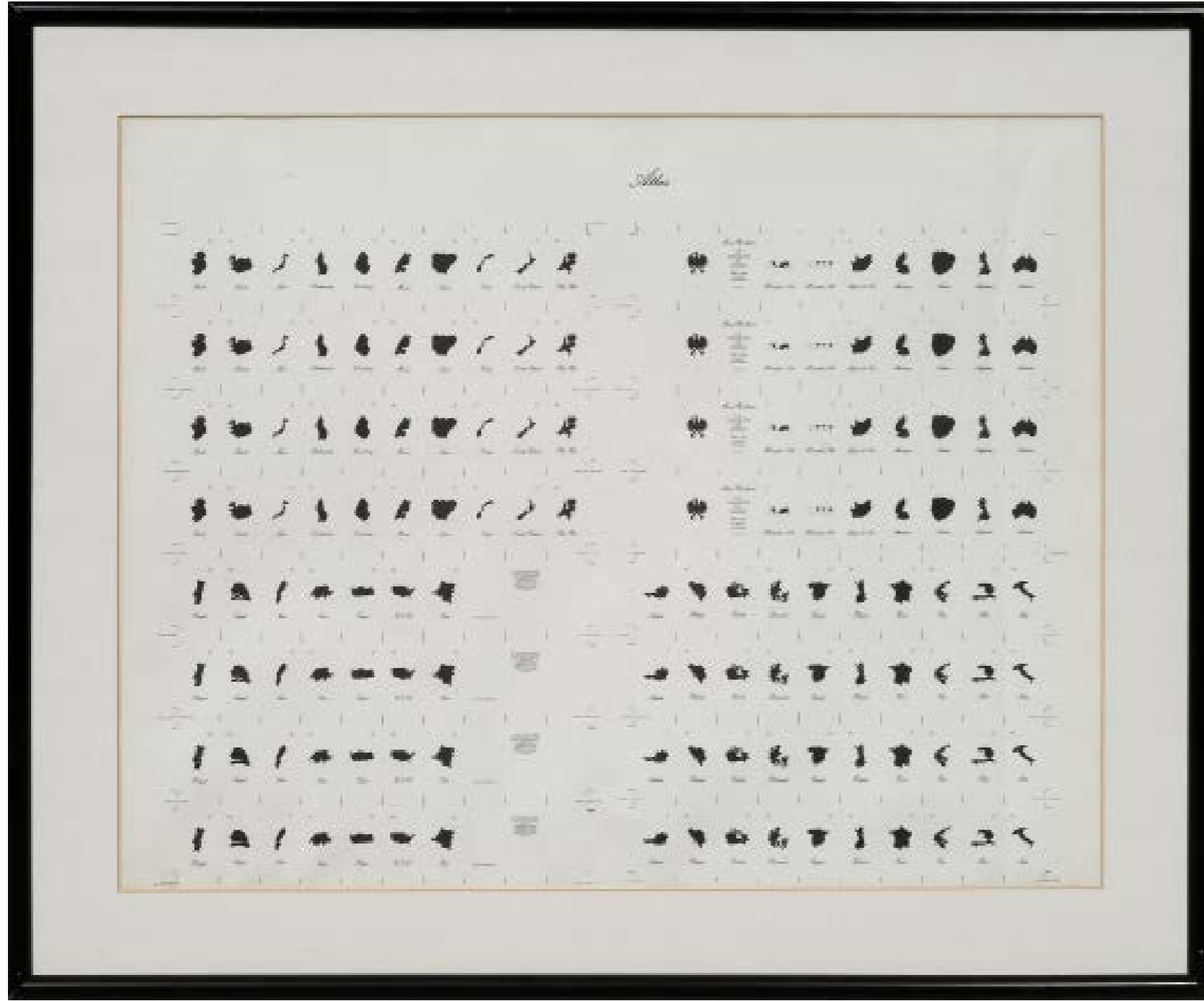

Tractatus Logico-Catalogicus - L'Art ou l'art de vendre, 1972
Sanat veya Satma Sanatı / Art or the Art of Selling

ed. 56/100

kağıt üzerine serigrafi baskı / screenprint on paper, 60.6 x 146.4 cm

Atlas, 1975

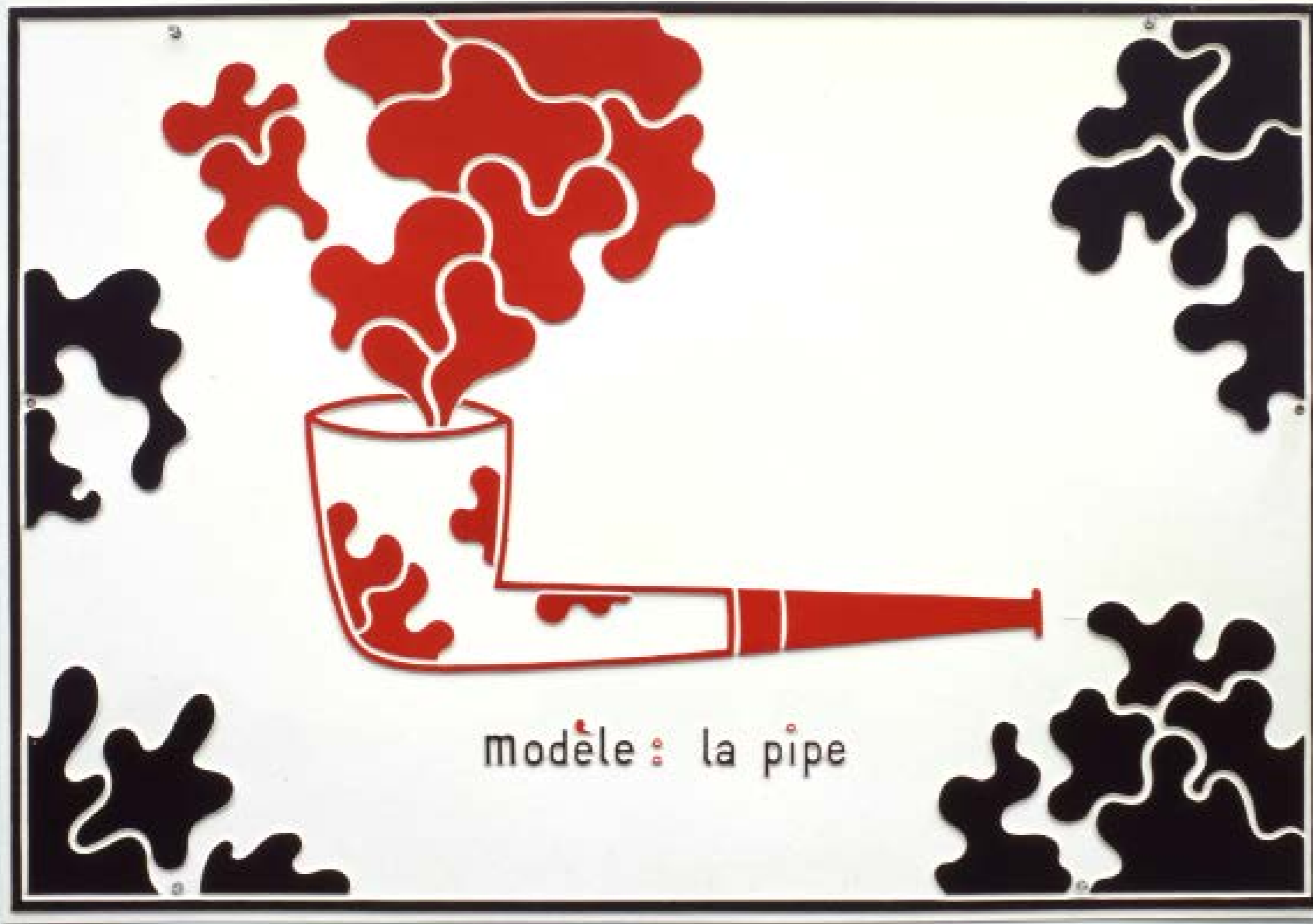
ed. 24/50

kağıt üzerine ofset baskı / offset print on paper, 48.9 x 63.5 cm

Rue René Magritte Straat, 1968
René Magritte Caddesi Caddesi
Street René Magritte Street

ed. 5/7
serigrafi, vakumla şekil verilmiş plastik
screenprinted vacuum-formed plastic, 85 x 120 cm

Modèle : la pipe, 1971

Örnek: Pipo / Model: The pipe

ed. 4/7

serigrafi, vakumla şekil verilmiş plastik

screenprinted vacuum-formed plastic, 85 x 120 cm

Modèle : la pipe, 1971
Örnek: Pipo / Model: The pipe

ed. 4/7
serigrafi, vakumla şekil verilmiş plastik
screenprinted vacuum-formed plastic, 85 x 120 cm

Un Voyage en Mer du Nord

16 mm film

MUSEUM

Almanya, İtalya, Amerika, Japonya

Yunanistan, İngiltere, Fransa, İspanya

İtalya, Rusya, Çin, Japonya

DEUTSCHEN, RUSSEN, CHINESEN, JAPANESER

MUSEUM

Almanya, İtalya, Amerika, İngiltere

Yunanistan, Fransa, Japonya, İspanya

İtalya, Rusya, Çin, Japonya

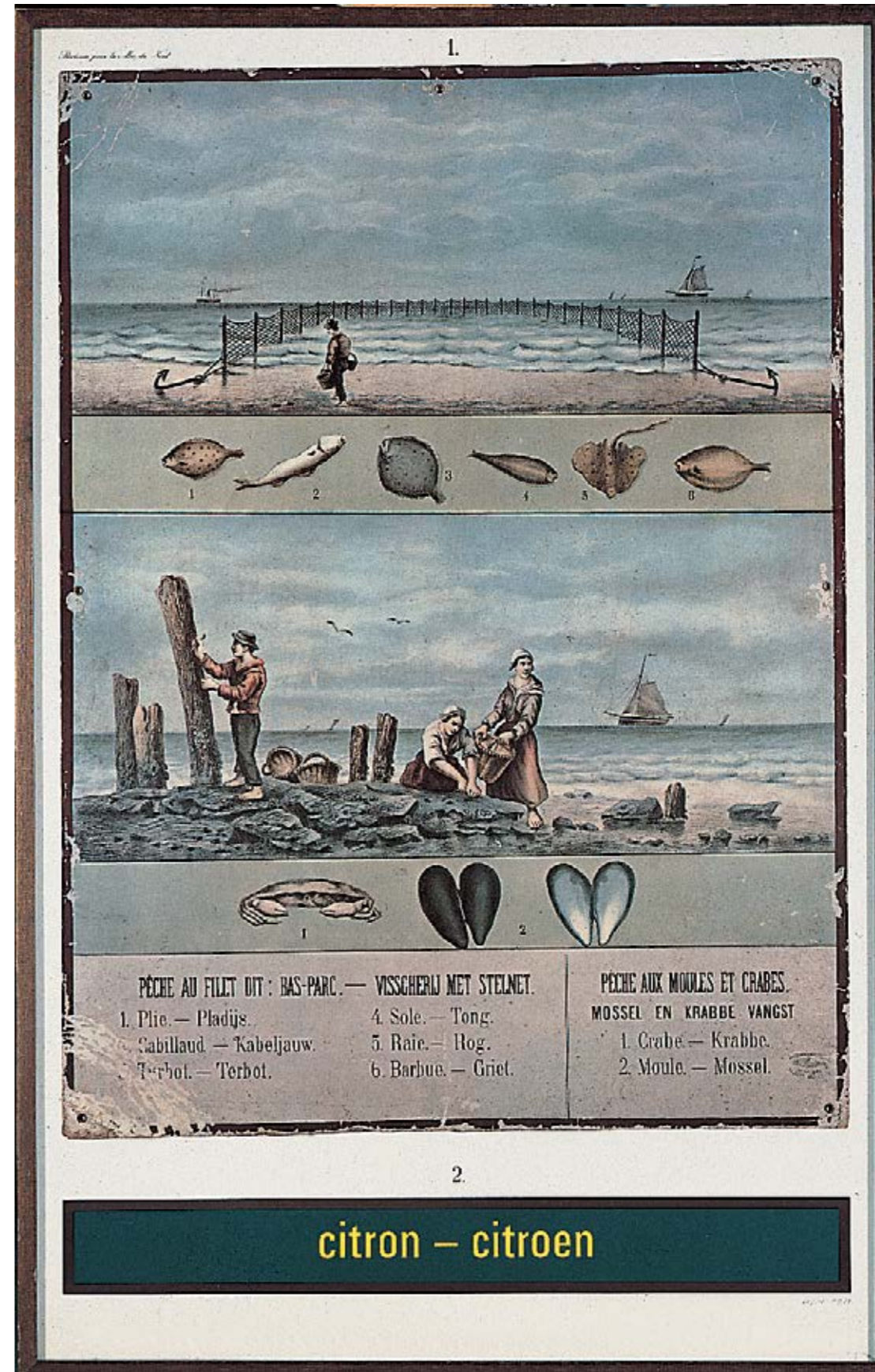
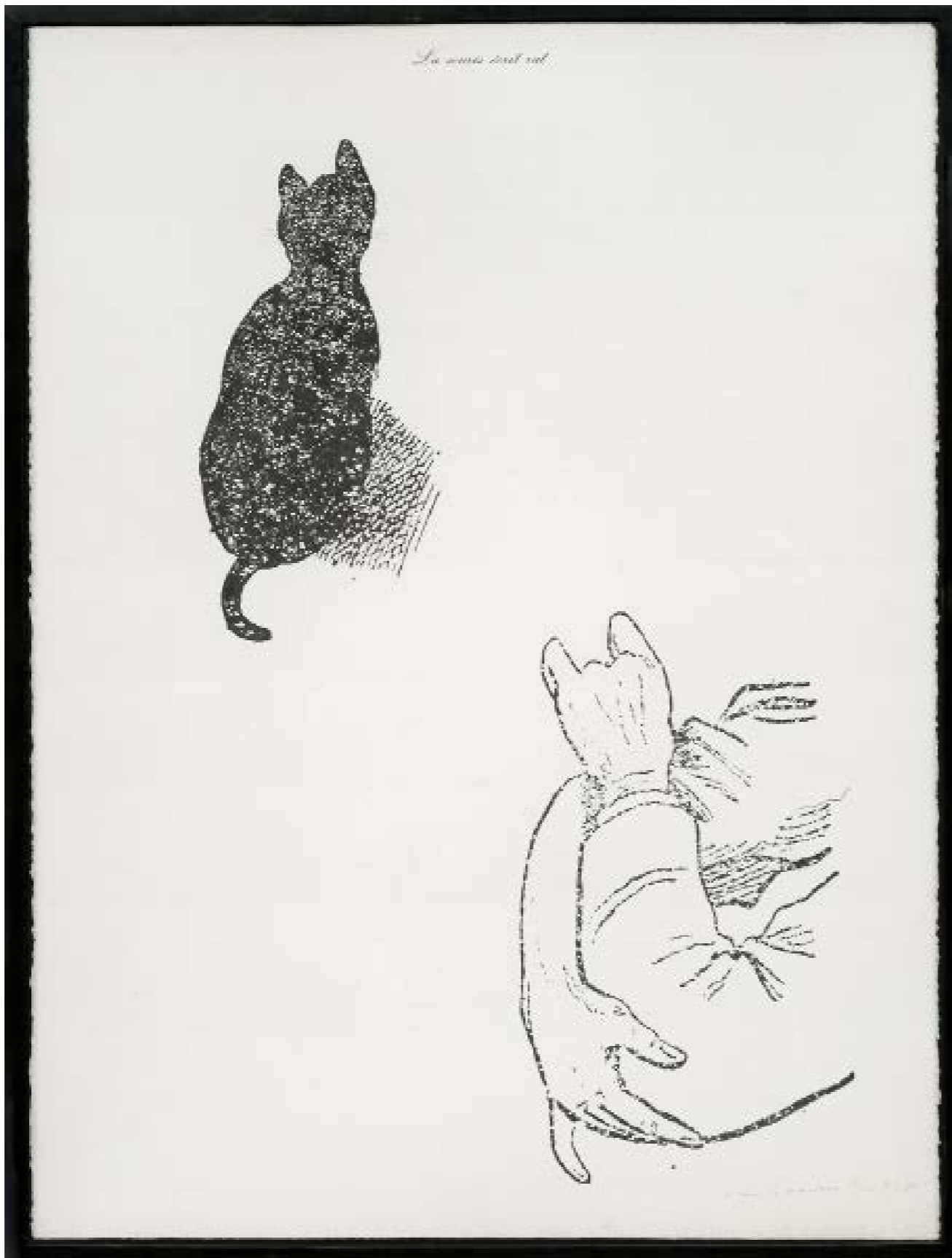
DEUTSCHEN, RUSSEN, CHINESEN, JAPANESER

Museum - Museum, 1972
Müze

ed. 69/100
iki sayfa üzerine renkli ser-
igrafi bask
colored screenprint on two
sheets, 86x61 cm

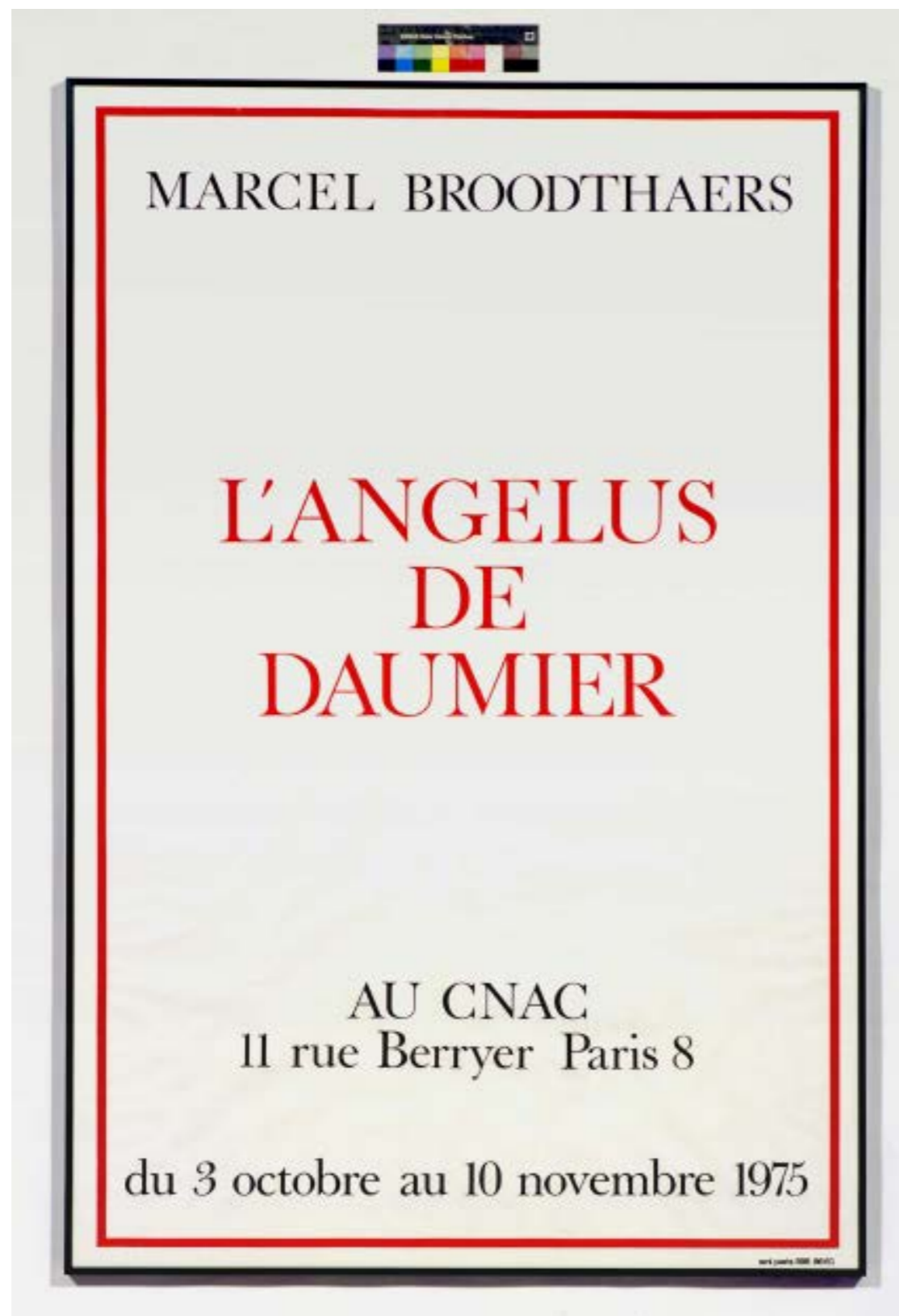
La souris écrit rat ed.
52/150
1974

75 x 56 cm

Citron - Citroen (Réclame pour
la Mer du Nord) ed. 60/100
1974

105 x 66 cm

L'Angelus de Daumier
Au CNAC, Paris,
03.10 - 10.11.1975
1975

Work: 150x 100 cm
Frame: 160x110.5 cm

Musée d'Art Moderne,
Département des Aigles,
Section XIXème siècle
Rue de la Pépinière,
Bruxelles, septembre 68 -
septembre 69

Work: 64x46 cm
Frame: 75x56 cm

Muséum voor Moderne
Kunst, Département
des Aigles, Afdelling
XVIII^{eeuw}

Work: 64x46 cm
Frame: 75x56 cm

Musée d'Art Moderne,
Département des Aigles, Section XIXème
siècle (bis) Kunsthalle
Düsseldorf, février 70
Düsseldorf, 4.
Grabbeplatz (Kunsthalle),
Tel. 021117083

Work: 59 x 42
Framed: 70 x 52.3

KUNSTHALLE DÜSSELDORF GRABBEPLATZ
16. MAI - 9. JULI 1972

Experimentelle Ausstellung

MUSEE D'ART MODERNE
DEPARTEMENT DES AIGLES

SECTION DES FIGURES

Marcel Broodthaers

DER ADLER VOM OLIGOZÄN BIS HEUTE

Methodologische Ausstellung

Täglich geöffnet von 10 - 20 Uhr, montags geschlossen

Marcel Broodthaers:
Musée d'Art Moderne,
Département des Aigles,
Section des Figures (Der
Adler vom Oligozän bis
heute)
Kunsthalle Düsseldorf,
16.Mai - 9.Juli 1972

Work: 60 x 42
Framed: 70 x 52.3

KUNSTMUSEUM BASEL

MARCEL BROODTHAERS

Eloge du Sujet

gravure

palette chapeau miroir toile boîte

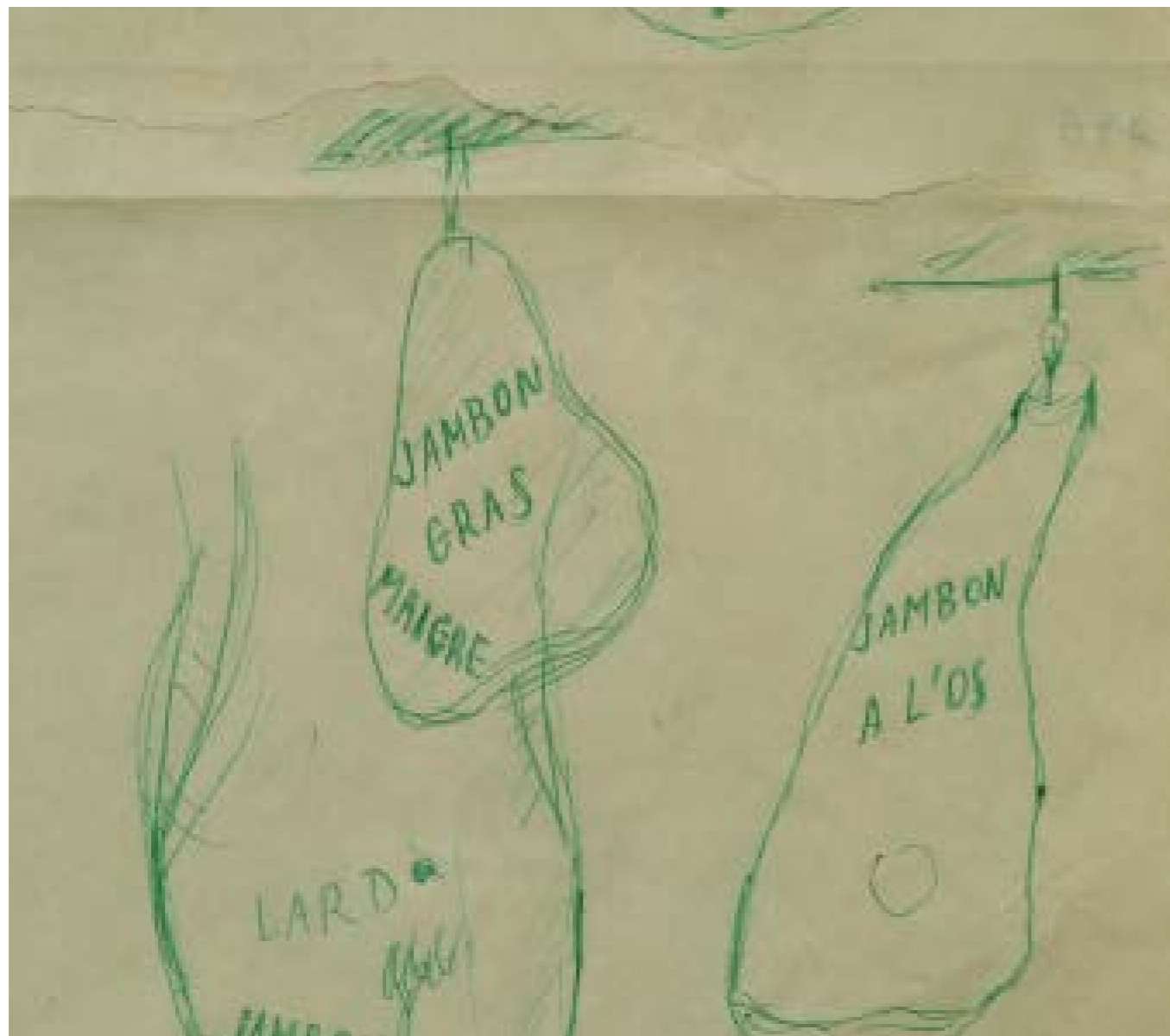
1974

FILME, DIAS, OBJEKTE, BILDER

5.Oktober - 3.November 1974

Marcel Broodthaers:
*Eloge du Sujet, Filme,
Dias, Objekte, Bilder*
Kunstmuseum Basel,
5.Oktober - 3.November
1974

Work : 64 x 47
Framed : 74 x 57

Jambon Gras - Jambon à l'Os
1968

Work : 27 x 21.5
Framed : 52.5 x 46.5

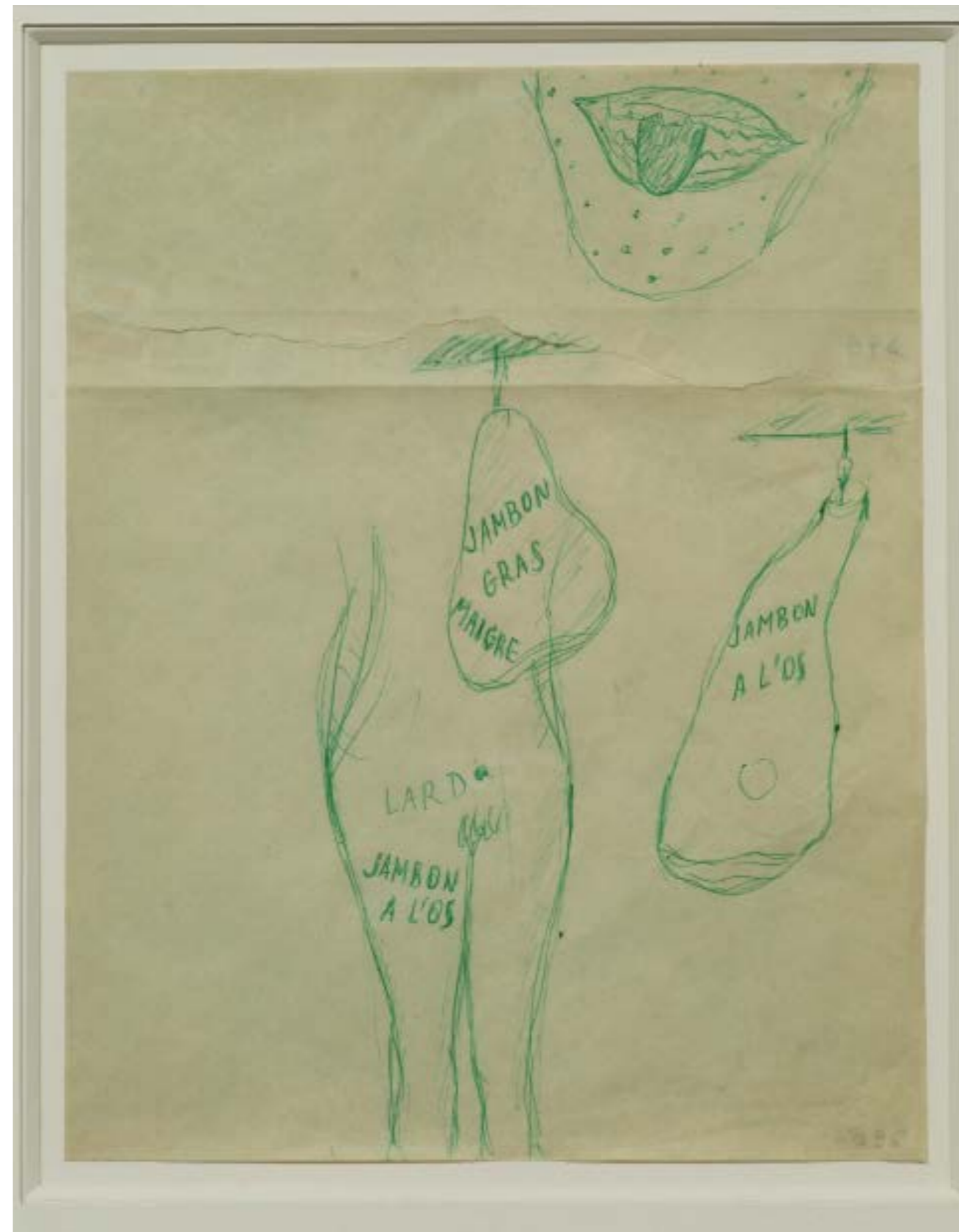
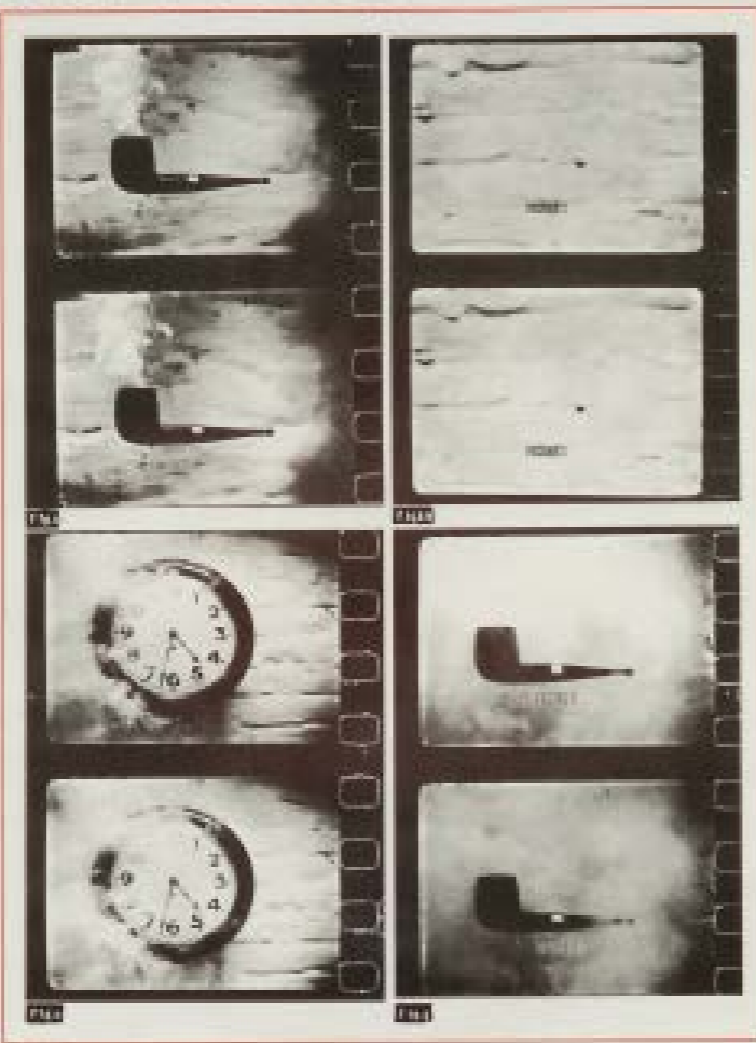

Fig. 1
**PROGRAMME
MARCEL BROODTHAERS**

13/1/73, 20h.30

SEANCE DE PROJECTIONS • FILMS • DIAS •

WIDE WHITE SPACE

SCHILDERSSTR. 2 ANTWERPEN

VAN 13 TOT 28 JANUARI 1973 OPEN 14-18 U. TEL. 03/381355

Marcel Broodthaers: Fig. 1 Programme
1 Programme
Séance de projections,
Films, Dias
Wide White Space, Ant-
werpen, 13 tot 28 januari
1973

Work : 65 x 56
Framed : 75 x 60.5

Sans titre (M - Cathédrale
de Cologne)
1969

39 x 26 x 3.5

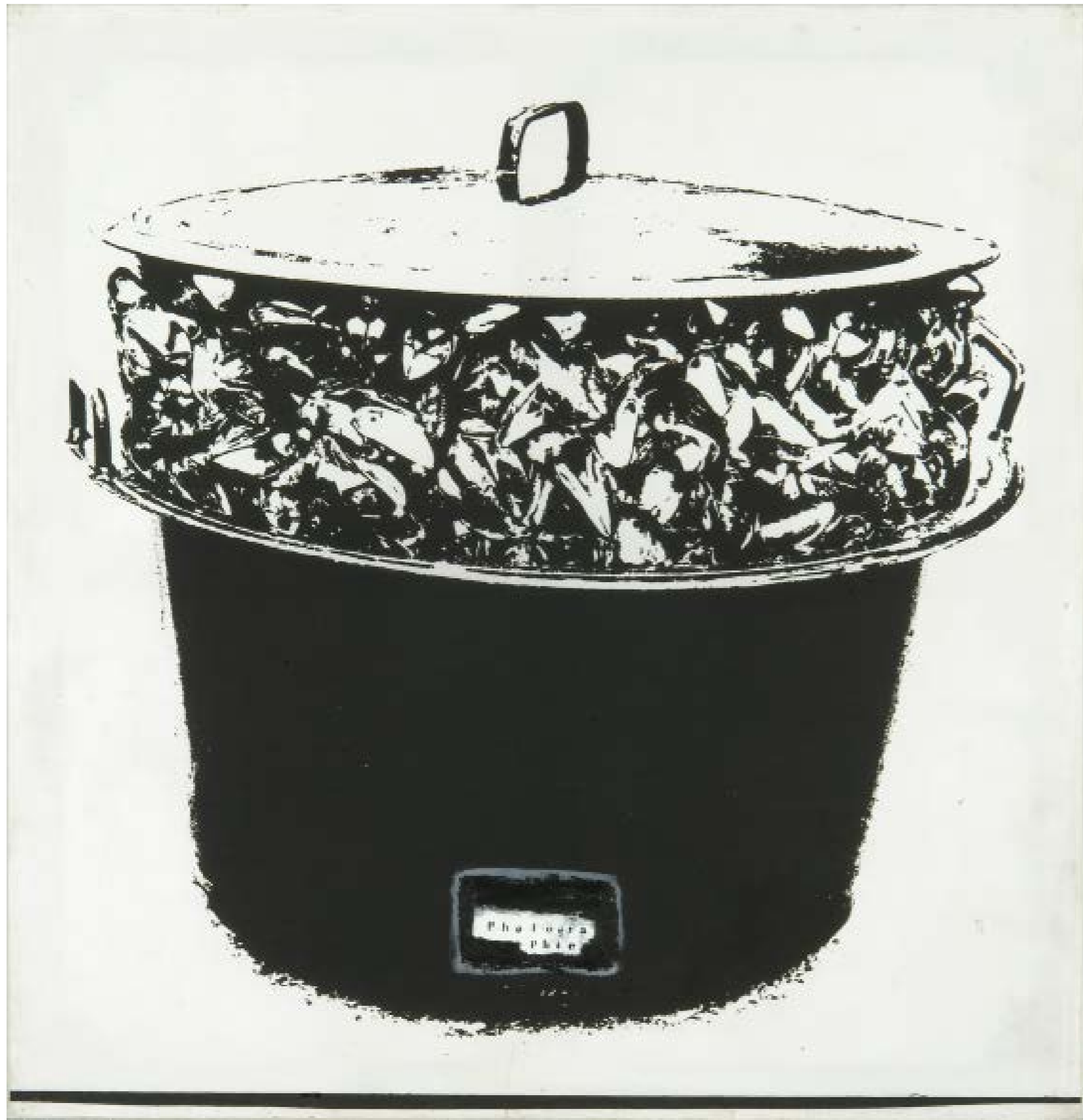
Le Pense Bête

1964

Work: 75 x 84.5 x 75

Showcase: 232.5 x 139.5 x 59.5

Photographie
1969

129.5 x 124 x 2.5

La Pluie (Projet pour un texte)

*(depending if possible on dvd,
otherwise 16mm film)*

Bouteille de Lait
1973

H 28 cm
Diameter 9 cm

Pense-Bête

Pense-Bête

Book

MARCEL BROODTHAERS
**UN COUP DE DÉS
JAMAIS N'ABOLIRA
LE HASARD**

IMAGE

GALERIE WIDE WHITE SPACE ANTWERPEN
GALERIE MICHAEL WERNER KÖLN

*Un coup de dés
jamais n'abolira le
hasard: Image*

AKBANK SANAT
İstiklâl Caddesi No: 8 Beyoğlu 34435 İstanbul
T: (212) 252 35 00-01
www.akbanksanat.com

METİN / TEXT
Leyla Belli
Derya Bigalı
Katia Anguelova, Sara Raza,
Fatoş Üstek

FOTOĞRAFLAR / PHOTOGRAPHS
Serkan Yıldırım

ÇEVİRİ / TRANSLATION
Ayşe Boren

TASARIM / DESIGN
Çözüm Reklam

BASKI / PRINT
Filmon Ofset Ltd. Şti.
Organize Sanayi Bölgesi Eskoop Sanayi Sitesi
B1 Blok No.35 34306 İkitelli İstanbul Türkiye